

Nejvýznamnější problémy/bariéry ústavní péče z perspektivy jejích pracovníků

- Ústavní péči ovlivňuje nejen její vnitřní nastavení, ale i řada vnějších faktorů
- Vnitřní i vnější faktory se ovlivňují vzájemně a multiplikují svůj dopad, některé faktory ale mají výrazně větší dopad než ostatní – na ty by se měla zaměřit transformace ústavní péče

Jaké děti žijí ve školských zařízeních ústavní péče

Zdroj: PROBLÉMY, PŘEKÁŽKY A BARIÉRY ÚSTAVNÍ PÉČE V PERSPEKTIVĚ JEJÍCH PRACOVNÍKŮ, 2023

- Jde o **SILNĚ HETEROGENNÍ SKUPINU** s velmi rozdílnými potřebami a problémy
- Děti je možné rozdělit do 5 základních skupin na základě tři kritérií: závažnost jejich výchovných problémů, jejich zdravotní stav a náročnost péče o ně
- **KAŽDÁ TATO SKUPINA POTŘEBUJE ODLIŠNÉ PODMÍNKY PÉČE:** především jinou odbornou skladbu personálu, jiná režimová opatření a jiné výchovné postupy a metody, a tomu odpovídající právní úpravu

Výchovné problémy

Děti nebezpečné okolí

Děti s vážnými výchovnými problémy bez psychiatrické diagnózy

extrémní poruchy chování, agresivní chování, porušování zákona, často adiktologické problémy, silně narušená schopnost sociální interakce, neochotné spolupracovat, těžko začlenitelné

Děti s vážnými výchovnými problémy a s psychiatrickou diagnózou

vážné poruchy chování, nepredikovatelné chování, výbuchy zuřivosti/agrese, reakce neadekvátní situaci, se sníženou schopností spolupracovat, poruchy osobnosti, medikované, někdy adiktologické problémy

Děti nebezpečné sobě

Děti s výchovnými problémy nebo rizikovým chováním

Narušené sociální interakce, sebepoškozující se, s poruchami příjmu potravy, záškoláctví, kázeňské problémy, problémy s alkoholem nebo drogami, nenásilná trestná činnost (loupeže, prostituce..)

Děti s výchovnými problémy nebo rizikovým chováním a s psychiatrickou diagnózou

(nejsou umísťovány do školských ústavních zařízení)

Děti bez rodičů

Děti bez výchovných problémů a bez vážných zdravotních problémů

Odebrané ze sociálních důvodů nebo pro selhání rodičovské péče, obvykle mladšího věku, bez významných výchovných problémů, v akutní životní krizi, citově deprivované

Duševní a fyzické zdravotní problémy

Děti s neuro-vývojovým problémem nebo opožděným vývojem

silně zanedbané, výrazně opožděné ve vývoji, týrané, zneužívané, s duševním nebo tělesným zdravotním postižením, duševní onemocnění, se sníženou schopností spolupracovat

Na co zaměřit transformaci ústavní péče z perspektivy jejích pracovníků

Potřebné úpravy v legislativě:

- Reflektovat změnu a heterogenost cílové skupiny a definovat různé typy zařízení specializované na potřeby určité skupiny dětí (viz. 5 skupin dětí):
 - S jinou odbornou skladbou personálu
 - S jiným režimem, metodami a postupy
 - S jinými právy a povinnostmi ve vztahu k dítěti
- Jasně definovat vizi ústavní péče a její roli v systému ochrany dětí
- Zavést detenční zařízení (resort vnitra), vyřešit odděleně krizové příjmy dětí s vážnými výchovnými problémy (sociální resort), a pobytová zařízení pro rizikové matky s malými dětmi (sociální resort)
- Zajistit pravidelný systematický sběr dat a celorepublikové plánování kapacit podle aktuálních potřeb

Potřebné úpravy v personálním zabezpečení:

- Navýšení personálního standardu u všech typů zařízení, tzn. snížit počet dětí ve skupině na 4 (max. 6)
- Navýšit kapacity sociálních pracovníků pro práci s rodinou dítěte
- Podle specializace doplnit do zařízení další odbornosti: zdravotní personál (sestra, psychiatr, adiktolog), psycholog, terapeut, sociální pracovník

Potřebné úpravy v činnostech zařízení:

- Zajistit jednotný výklad právní úpravy, především pravomocí a oprávnění zařízení ve vztahu k dítěti, závazný i pro všechny kontrolní subjekty
- Zajistit dlouhodobý profesní rozvoj pracovníků v ústavní péči
 - Jednotné metodické vedení
 - Specifické vzdělávání na míru ústavní péče pro různé problémy dětí a různé situace
 - Nové postupy a metody v péči o děti s problémovým chováním
 - Vzdělávání v práci s traumatem, v práci se vztahy, v oblasti rozvoje sociálních a kognitivních dovedností dětí
 - Zajistit supervizi/intervizi pracovníkům
- Zajistit individuální práci s dětmi (počet a odbornost personálu, metody práce)
- Zajistit souběžnou práci s rodinou dítěte a zajistit její zapojení do péče

Potřebné úpravy v sociální oblasti:

- Zavést následné sociální služby pro mladé dospělé (doprovázení, startovací bydlení)
- Zlepšit výměnu informací a spolupráci mezi subjekty ve prospěch dítěte a jeho potřeb
- Zajistit srozumitelný a všem komunikovaný popis a důvody umístění konkrétního dítěte do ústavní péče a podmínek pro návrat dítěte domů, a tím položit základ pro spolupráci aktérů okolo dítěte

Specializace zařízení ústavní péče

Děti s vážnými výchovnými problémy bez psychiatrické diagnózy

extrémní poruchy chování, agresivní chování, porušování zákona, často adiktologické problémy, silně narušená schopnost sociální interakce, neochotné spolupracovat, těžko začlenitelné

- typově „detenční zařízení“
- možnost omezení práv (např. pohyb mimo zařízení)
- spolupráce s policií, trestními soudy apod.
- postupy pro řešení fyzických útoků
- nutnost mít odborníky se zaměřením na trestnou činnost, etopedy, psychology,
- dostupnost psychiatra a adiktologa, sexuologa
- monitorovací a bezpečnostní vybavení prostor
- bezpečnostní mechanismy a postupy k zajištění bezpečí pro děti i personál

Děti s vážnými výchovnými problémy a s psychiatrickou diagnózou

vážné poruchy chování, nepredikovatelné chování, výbuchy zuřivosti/agrese, reakce neadekvátní situaci, se sníženou schopností spolupracovat, poruchy osobnosti, medikované, někdy adiktologické problémy

- typově „psychiatrická léčebna se speciálním režimem“
- možnost omezení práv (např. pohyb mimo zařízení)
- spolupráce s policií, trestními soudy apod., a zdravotníky
- postupy pro řešení „záchvatů“ (včetně těch spojených s agresí)
- nutnost mít odborníky z oboru psychiatrie, speciální pedagogiky a psychology, dostupný adiktolog, terapeut
- monitorovací a bezpečnostní vybavení prostor
- bezpečnostní mechanismy a postupy k zajištění bezpečí dětí i personálu

Děti s výchovnými problémy nebo rizikovým chováním bez psychiatrické diagnózy

Narušené sociální interakce, sebepoškozující se, s poruchami příjmu potravy, záškoláctví, kázeňské problémy, problémy s alkoholem nebo drogami, nenásilná trestná činnost (loupeže, prostituce..)

- typově „dlouhodobé pobytové SVP“
- možnost omezení určitých aktivit (podle typu problému/léčby)
- krizové postupy při ohrožení zdraví dítěte
- nutnost mít etopedy, psychology, terapeuty, adiktology
- nutnost dostupné psychiatrické péče
- prostory obdobné terapeutickým komunitám, malé skupiny dětí
- intenzivní spolupráce s rodinou

Děti s výchovnými problémy nebo rizikovým chováním a s psychiatrickou diagnózou

- umísťovány do zdravotnických zařízení lůžkového typu v oboru psychiatrie

Děti bez výchovných problémů a vážných zdravotních problémů

Odebrané ze sociálních důvodů nebo pro selhání rodičovské péče, obvykle mladšího věku, bez významných výchovných problémů, v akutní životní krizi, citově deprivované

- typově „náhrada rodiny“
- snaha o co nevyšší inkluzi do běžného života
- malé rodinné skupiny 4, max. 6, dětí
- dostupnost psychologa a etopeda
- sociální pracovníci pro intenzivní spolupráci s rodinou/práce na návratu domů
- ideálně byty v běžné zástavbě
- sociální pracovníci pro intenzivní spolupráci s rodinou/práce na návratu domů

Děti s neuro-vývojovým problémem nebo opožděným vývojem

silně zanedbané, výrazně opožděné ve vývoji, týrané, zneužívané, s duševním nebo tělesným zdravotním postižením, duševní onemocnění, se sníženou schopností spolupracovat

- typově „náhrada rodiny se speciální péčí“
- snaha o co nevyšší inkluzi do běžného života a intenzivní podpora vývoje a rozvoje schopností
- malé rodinné skupiny 4, max. 6, dětí
- ideálně domky se zahradou v běžné zástavbě
- nutnost zdravotní sestry, fyzioterapeuta a speciálního pedagoga, dostupnost lékaře a psychologa
- sociální pracovníci pro intenzivní spolupráci s rodinou/práce na návratu domů

CO PROŽÍVÁ DÍTĚ PŘI PŘÍCHODU DO ÚSTAVNÍ PÉČE

- Odchází **NEDOBROVOLNĚ** z prostředí, které je jeho domovem, **DO NEZNÁMÉHO PROSTŘEDÍ**, o kterém neví vůbec nic
- **NEVÍ, JAK DLOUHO** v tomto prostředí bude muset zůstat (den, měsíc, rok, navždy?)
- **NEVÍ** nebo nechápe **PROČ MUSÍ ODEJÍT Z RODINY**, klade si otázku kdo za to může, od různých osob dostává různá vysvětlení
- **NEVÍ, KOMU MŮŽE DŮVĚŘOVAT**, kdo mu lže a kdo říká pravdu, na koho se obrátit o pomoc
- Neví, jak nové prostředí funguje, jaká jsou tam pravidla, co se oceňuje, co se odsuzuje, kdo má jaké oprávnění a povinnosti vůči němu, jaké povinnosti a práva má on
- **IHNED se MUSÍ ZAČLENIT DO SKUPINY CIZÍCH DĚTÍ**, která má své vnitřní mocenské vztahy a pravidla fungování, které ale nezná
- **NEMÁ ŽÁDNÉ SOUKROMÍ** a prostor vyrovnat se s nedobrovolným odchodem z rodiny – cizí lidi v jeho ložnici
- Musí **IHNED** začít **BUDOVAT (bojovat o) SVÉ MÍSTO V NOVÉ SKUPINĚ DĚTÍ A (o) VZTAH S PERSONÁLEM** (vychovatel)
- **NEMÁ SE NA KOHO OBRÁTIT O POMOC NEBO RADU**, nemá kamaráda, příbuzného, mentora (učitele, trenéra..) – všichni zůstali venku za zdí
- Musí **SE RYCHLE PŘIZPŮSOBIT FORMÁLNÍM I NEFORMÁLNÍM PRAVIDLŮM**, která nezná

SAMO

OPUŠTĚNÉ

ZRANĚNÉ

BEZ PODPORY

**POD TLAKEM RYCHLE SE PŘIZPŮSOBIT PRAVIDLŮM
A ZAČLENIT SE MEZI ÚPLNĚ CIZÍ LIDI**